

Retouradres: Postbus 12600, 2500 DJ Den Haag

De voorzitter van de Commissie Leefomgeving

Uw brief van

Uw kenmerk

Ons kenmerk
DSB/2016.126 – RIS 294168
Doorkiesnummer
14070
E-mailadres

Aantal bijlagen

1

Datum

19 mei 2016

Onderwerp
Circulaire Economie

Geachte voorzitter,

In uw commissie-vergadering van 27 januari 2016 heb ik toegezegd met een brief te zullen komen over de Circulaire Economie.

Inleiding

De term Circulaire Economie is een relatief nieuw begrip. Pas sinds enkele jaren krijgt het in Nederland meer aandacht. Het besef groeit dat een stad die werkt aan zijn toekomst, dat niet kan zonder daarbij te werken aan een Circulaire Economie. Circulaire Economie zorgt niet alleen voor minder afval en afgestemde kringlopen, maar ook voor andere en nieuwe werkgelegenheid.

Belang voor economie en de stad

De transitie naar een Circulaire Economie is een ontwikkeling waaraan Den Haag al mee doet. Bekende voorbeelden zijn de lokale kringloopwinkels en Repaircafé's. Het al dan niet meedoen aan de Circulaire Economie is dan ook geen keuze, maar de vraag is wel hoe we als Den Haag hiermee omgaan.

Wat is Circulaire Economie?

In de Circulaire Economie bestaat het begrip afval niet of nauwelijks meer, er wordt gedacht in termen van grondstoffen. Producten worden zoveel als mogelijk in zijn geheel hergebruikt, onderdelen ervan worden gebruikt in andere producten, of de delen daarvan worden weer gebruikt als grondstof. In de Circulaire Economie draait het ook om het gebruik van en de toegang tot producten: het bezitten ervan is minder belangrijk. Dit onderdeel van de Circulaire Economie wordt ook wel aangeduid als de Deel-economie: producten en diensten worden gedeeld of geruimd met anderen.

Inlichtingen bij
Ger Kwakkel

En er wordt een ander beroep gedaan op het bedrijfsleven. Een lange levensduur van producten wordt weer belangrijker. Bij de ontwikkeling van producten moet meer en meer nagedacht worden over de volgende levensfase van het product. En grote bedrijven die diensten aanbieden, krijgen hierbij concurrentie van websites waarmee burgers diensten onderling gaan aanbieden en afnemen (denk aan overnachtingen, autodelen).

Het toewerken naar een Circulaire Economie wordt steeds meer een economische noodzaak. Grondstoffen worden schaarser en duurder en de leveringszekerheid ervan neemt af. Bedrijven en economische systemen die niet elke keer dure grondstoffen van buiten moeten kopen, hebben een betere concurrentie-positie. TNO heeft al in 2013 een schatting gemaakt van de effecten van een toename in de circulaire economie voor heel Nederland: deze schatten ze in op een totaal van 7,3 miljard euro. Hier zijn volgens TNO ongeveer 54.000 banen mee gemoeid. Het gaat hierbij om hogeschoolde maar ook om laaggeschoolde banen: in de Circulaire Economie is er veel menskracht nodig in reparatie, onderhoud, herontwerp, hergebruik, recycling en innovatie.

In de Agenda Duurzame Stad (2015-2020) is aangegeven dat de gemeente de overgang naar een Circulaire Economie zal versnellen (RIS 283893). Er ligt een duidelijke koppeling met andere beleidsterreinen, zoals Afval (Huishoudelijk Afvalplan 2016-2020, Afval scheiden gewoon apart, RIS 288629), met daarin al vermeld aanknopingspunten op dat vlak voor de Circulaire Economie. Het programma *Van Afval Naar Grondstof (VANG)* is de inspanning van het Rijk om de transitie naar een circulaire economie te stimuleren. Er lopen diverse landelijke acties om met het bedrijfsleven te kijken naar het anders ontwerpen van producten of het verduurzamen van verpakkingen. Den Haag heeft in dit verband de Green Deal Circulair Inkopen ondertekend (RIS 267842).

Eerste verkenning: Haagse projecten en lopende programma's

Er is een *quick-scan* gemaakt van bestaande Haagse activiteiten die bijdragen aan een Circulaire Economie. (bijlage 1). Dit geeft een goed beeld van wat er zoal speelt in de stad. Een mooi voorbeeld is het Upcycle Lab van de Stadswerkplaats in Loosduinen. Daar zamelen vrijwilligers kapotte spullen in die omgezet worden naar nieuwe producten die vervolgens verkocht worden.

De *Roadmap Next Economy* is een brede opzet om in MRDH-verband de regio te ontwikkelen naar een Next Economy. Digitalisatie, innovatie en circulair zijn daarbij kernbegrippen. De RNE richt zich op de pijlers Digital Gateway, Smart Energy Delta, Circular Economy, Entrepreneurial Region en Next Society. In de loop van dat proces worden concrete opgaven en projecten gedefinieerd. Waar mogelijk draagt Den Haag eigen opgaven en projecten aan om die in regionaal verband op te pakken.

Bij het *Programma Impact Economy* wordt gewerkt aan een levendige start-up economie. Daarbij zijn al diverse Haagse start-ups en projecten op het gebied van de Circulaire Economie verder op weg geholpen.

De Circulaire Economie-aanpak bij de andere G4-gemeenten

Rotterdam positioneert zichzelf als koploper. De haven is een logisch knooppunt voor grondstoffen en een circulaire hub. De gemeente werkt nauw samen met het Havenbedrijf en het bedrijfsleven. In 2014 is een Kenniscentrum Circulaire Economie opgericht, met daarin onder andere het Havenbedrijf, een bank en een afvalverwerker.

Amsterdam heeft in zijn Agenda Duurzaamheid uitgesproken op termijn een Circulaire Economie te willen hebben. Daarvoor zijn eerst de afvalketen en de huidige en wenselijke kringlopen in de stad in beeld gebracht. Hierbij is ook gekeken naar de economische en ecologische winst voor de stad. Middels een dialoog worden met de stad belemmeringen en kansen in kaart gebracht.

In *Utrecht* organiseert het Utrecht Sustainability Institute zogeheten Circular Economy Labs. Hierbij worden bedrijven per keten of cluster geholpen om met elkaar acties te formuleren en uit te voeren. Recent is een strategische verkenning afgerond naar een Cirkelregio Utrecht.

De Haagse aanpak

Om Circulaire Economie in Den Haag vorm te geven start de gemeente met drie stappen: kennis delen, in kaart brengen van grondstofstromen in de stad en partijen bij elkaar brengen in kansrijke situaties. In een later stadium wordt de ambitie geformuleerd en worden er vervolgstappen genomen.

Circuleren van kennis

In de stad beginnen de eerste contouren van een Circulaire Economie zichtbaar te worden. Op basis van een uitgevoerde quick-scan worden de concrete voorbeelden nader in beeld gebracht en via een website ontsloten. Er wordt bekeken in hoeverre deze initiatieven verder op weg geholpen kunnen worden, bijvoorbeeld bij opschaling.

Op die “Haagse Startpagina voor de Circulaire economie” wordt ook bestaande kennis over de diverse aspecten van de Circulaire Economie gebundeld. Daar kunnen ondernemers, Hagenaars en beleidsmakers met een paar muisklikken alles vinden over de deeleconomie, cradle to cradle concepten of de aanpak bij andere gemeenten.

Tegelijk wordt bij de bestaande duurzaamheidskringen voor bedrijven het sluiten van ketens en het hergebruik van grondstoffen geagendeerd. Dit kan leiden tot nieuwe duurzaamheidskringen op het gebied van Circulaire Economie, bijvoorbeeld gekoppeld aan bedrijfsterreinen.

Den Haag sluit ook aan bij landelijke initiatieven zoals de “Circulaire Economie Booster”, die start-ups in de Circulaire Economie verder op weg helpt.

Als ambassadeur van Share NL¹, en het programma Sharing Cities worden workshops en masterclasses over de deeleconomie georganiseerd. Ook gaan we leren van goede voorbeelden bij andere gemeenten.

In kaart brengen van stromen in de stad

Randvoorwaarde voor nieuwe “grondstoffen-samenwerking” tussen bedrijven is inzicht in de stromen van materialen, grondstoffen en afval in, uit en door de stad. Een onderzoek naar dergelijke stromen wordt momenteel in de Binckhorst uitgevoerd. De Binckhorst is kansrijk voor de Circulaire Economie omdat er veel gerelateerde bedrijvigheid is, zowel op afvalgebied als creatief, met grote bedrijven en veel start-ups. Bovendien lopen er al diverse projecten (o.a. Resource City) waarbij aandacht wordt besteed aan het onderwerp. Gebleken is dat de Binckhorst een relatief groot gebied is voor een stromen onderzoek. Het verkrijgen van alle benodigde informatie, zowel binnen de gemeente als van de vele bedrijven, vergt veel tijd. De verwachting is dat het onderzoek rond de zomer is afgerond.

Partijen in de stad bij elkaar brengen (vliegwielen)

Binnen de gemeentelijke organisatie komt één aanspreekpunt voor het onderwerp Circulaire Economie, zowel voor externe partijen als intern. De gemeente geeft zelf het goede voorbeeld, zoals bij het duurzaam inkopen. Via de nieuwe website worden de relevante documenten in een open source omgeving gedeeld. Samenwerking en coalitie-vorming tussen de diverse partijen - burgers, (maatschappelijk) ondernemers, onderzoekers - is in een Circulaire Economie essentieel. Partijen die nu al met Circulaire Economie bezig zijn worden met een platform bij elkaar gebracht. Gesprekken hierover zijn gaande met diverse partijen, zoals de New World Campus en de Haagse Hogeschool.

What's next?

Uit het bovenstaande blijkt wel dat een economische ontwikkeling vanuit circulaire principes onze stad voor interessante uitdagingen stelt. Uit mijn eerste inventarisatie blijkt dat er in de stad al heel veel gebeurt dat we kunnen scharen onder de noemer van de circulaire economie. Soms zijn dat dingen die we al jaren doen, zoals het gescheiden inzamelen van glas. Vaak ontstaan er heel nieuwe ideeën, zoals bijvoorbeeld het koppelen van productieprocessen van verschillende bedrijven om optimaal gebruik te maken van mensen, machines en grondstoffen. Kortom, de Haagse kracht werkt al volop aan de transitie naar een circulaire economie. Maar wat is dan nog de rol van de gemeente? Die kan worden samengevat als faciliterend, stimulerend en verbindend.

---

¹ Share NL is een landelijk kennis- en netwerkplatform voor de deeleconomie

Faciliteren kan de gemeente bijvoorbeeld door nieuwe vormen van bedrijvigheid letterlijk en figuurlijk ruimte in onze stad te bieden. Zo kan bijvoorbeeld de stromen-analyse van de Binckhorst nieuwe kansen bieden voor samenwerking tussen ondernemers en daarmee tot nieuwe economische activiteit en werkgelegenheid voor onze stad. De gemeente onderzoekt momenteel de mogelijkheden om te komen tot een recyclepunt voor bouwmaterialen op de Binckhorst. Met bedrijven uit de Binckhorst wordt verder bekeken wat de potentie van het gebied is om uit te groeien tot regionale ‘grondstoffenhub’.

Stimuleren kan de gemeente op tal van manieren. Een belangrijke stimulans kan uitgaan van de inkoopkracht van de gemeente. Op dit moment doen we dat bijvoorbeeld al met het tapijt dat we voor onze gebouwen inkopen. Wat mij betreft staan we echter nog maar aan het begin.

Verbinden kunnen we als gemeente op verschillende niveaus. Door in de stad de kennis te bundelen en te delen, en mee te bewegen met de Haagse Kracht, kunnen we een vliegwiel in gang zetten en lokale initiatieven waar nodig ondersteunen. Hierbij kunnen we bijvoorbeeld voortbouwen op het succes van de regeling duurzaamheid in Haagse wijken.

Uiteindelijk zullen we in de ontwikkeling van de circulaire economie ook de verbinding tussen schaalniveaus moeten zoeken. De circulaire economie is niet iets dat zich geïsoleerd binnen de stadsgrenzen van Den Haag voltrekt. We moeten ook over de stadsgrenzen heen kijken. Dat doen we onder andere in de metropoolregio met de ontwikkeling van de zogenaamde roadmap next economy waarin het circulaire gedachtegoed één van de pijlers is. Maar ook nationaal en internationaal zullen we verbindingen moeten maken omdat bijvoorbeeld in de regelgeving barrières moeten worden geslecht om als stad optimaal van de circulaire economie te kunnen profiteren. Om die reden wil ik bijvoorbeeld de mogelijkheden verkennen om met het Rijk een Citydeal te sluiten en via ons lidmaatschap van Eurocities bijdragen aan de vorming van circulair economy partnership in het kader van de Europese Urban Agenda.

Er is dus nog voldoende werk aan de winkel. Ik wil u in het najaar van 2016 verder informeren over de voortgang en vervolgstappen.

Met vriendelijke groet,
de wethouder van Stadsontwikkeling, Wonen, Duurzaamheid en Cultuur,

Joris Wijsmuller